IL-MEWT TAL-PROFESSUR PATRI ANASTASJU CUSCHIERI, PH.D., D.D., O.C.

Ta' A. Cremona

Patri Anastasju Cuschieri

GHADDEW sew sew maddisa' xhur u xi granet fuqhom mindu minn fuq il-lista tal-Membri ħajjin tal-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti kellna b'għafsa ta' qalb inħassru l-isem għażiż ta' DUN KARM, it - tieni President tal-Għaqda, isem li wara dak ta' G. Muscat Azzopardi, kien ifisser dak ta' wieħed mis-sisien tal-Għaqda. Il-lum għat-tieni darba kellna wkoll, b'mhux inqas swied ta' qalb, inħassru l-isem, mhux inqas għażiż, tal-Professur Cuschieri mil-lista ta' dawk il-Membri ħajjin, u ngħodduh ma' dawk li telquna għal dejjem u ħallew vojt li bil-mod jimtela minn membri bħalhom.

F'DUN KARM u CUSCHIERI l-Għaqda kienet sabet sa mit-twelid tagħha żewġ kolonni ewlenija li fuqhom bdiet tinbena u titrawwem dik il-Poeżija letterarja li mix-xitliet tagħha tnisslet l-isbaħ Ġnejna tal-Musa Maltija.

Kien fil-bidu tas-sena 1912 meta DUN KARM, imħajjar mid-Dekan tal-Kittieba tal-Malti, kien beda jdewwaqna l-ħlewwa ta' versi klassiċi Maltin f'"Il-Habib". Warajh kienu għaddew bilkemm tliet snin meta fl-istess ġurnal bdew jidhru versi Maltin mhux inqas mirqumin u sbieħ, li taħthom kien hemm dawk it-tliet stilel li dlonk kulħadd sar jaf li kienu jfissru l-isem moħbi ta' Patri Anastasju Cuschieri. Dawk it-tliet stilel li 'l hawn u

'l hinn bdew jidhru f'"Il-Habib" dehru bħal ħaġa barranija tleqq bid-dija qawwija tagħhom fis-sema ta' dak l-istar sabiħ tal-Musa Maltija li biha beda jiżżejjen għall-ewwel darba Ilsienna.

L-għajn ta' kull qarrej malli jiftaħ "Il-Habib" ma kenitx tfittex ħlief il-versi li taħthom kont tara dawk it-tliet stilel. F'dawk il-versi kien hemm ċerta ħlewwa sempliċi ta' ħsieb u ritmu ġodda li kienu jisirqu l-qalb, versi li ma kinux jagħmlu għajb lil dawk li konna bdejna nduqu mill-pinna ta' Dun Karm.

Ibda mill-ewwel poeżija tiegħu taħt l-isem ta' "Marija" f'"Il-Habib" tas-27 ta' April, 1915, sa l-aħħar versi li qrajna għal medda ta' xi snin wara sa dwar l-1927, is-suġġetti tal-versi tiegħu kienu iktarx dejjem tnejn li l-qalb ta' Cuschieri kienet marbuta magħhom : *Il-Madonna* u *l-Ilsien Malti*. Ebda poeta Malti, naħseb, ma kiteb hekk tajjeb u sabiħ fuq il-Madonna u l-Ilsien Malti daqs Cuschieri.

Fost il-qarrejja ta' "Il-Habib" ta' dik il-ħabta, malli dehru l-ewwel versi tiegħu, kien hemm tnejn li minnufih urew l-impressjoni li kienu għamlulhom l-ewwel versi tal-poeta ġdid Karmelitan : *A.P.* u *Dun Pawl*, li min-naħa tagħhom fissru wkoll b'xi versi l-għaxqa u l-għożża tagħhom għall-ħlewwa tal-pinna ta' Cuschieri. Bi tweġiba f'"Il-Habib" tat-28 ta' Ottubru, Cuschieri lil Dun Pawl (Gauci) kien kitiblu daqsxejn ta' poeżija taħt l-isem ta' "Dun Pawl, Mhux Lili" li tagħlaq b'dawn il-versi hekk qawwija u f'waqthom :

Dun Pawl, jekk qablek it-trab jordomni
Int fuq qabarti ħażżeż da'l-kliem:
Minn taħt dil-ġebla dil-qalb Maltija,
Lilek, ja Malti, tibgħat is-sliem.

li fihom il-Poeta ġdid wettaq is-sentimenti tiegħu lejn il-Malti.

L-epoka tal-kitba tiegħu bil-Malti kienet dik ta' żmien l-Ewwel Gwerra u ta' snin warajha, u għalhekk fil-versi tiegħu naqraw allużjonijiet għal dak iż-żmien ta' hemm u niket li kien nissel dak il-ġlied bejn l-aqwa nazzjonijiet ta' l-Ewropa. F'dawk il-versi l-Poeta kien dlonk isemma' t-talba, li kellha minn għajta kbira ta' ħniena, lill-Madonna biex tieqaf magħna u teħlisna mill-mard li wara dik il-Gwerra xxerred fil-Gżira u qered il-ħajja ta' bosta nies.

Maż-żmien il-poeżiji ta' Cuschieri li bdew jidhru f'xi rivisti oħra, fosthom fir-"Reġina tal-Karmelu", qajmu għagħa ta'

ħeġġa kbira fost il-kittieba tal-Malti li għal xi ftit kienu nsew il-versi ta' kull poeta ieħor.

Il-versi bil-Malti ta' Cuschieri dlonk inġabru bħala l-isbaħ mudelli ta' poeżija letterarja fil-kotba tal-Qari għat-tfal ta' l-Iskejjel Sekondarji u għall-Istudenti ta' l-Università ma' poeżiji oħra.

Cuschieri, bħal Dun Karm, qabel ma beda jikteb versi bil-Malti, kien magħruf ukoll bħala kittieb tajjeb ta' versi liriċi sbieħ bit-Taljan, li biċċiet minnhom insibuhom fil-*Poeti Maltesi d'Oggi* ta' Oreste Tencajoli. Kien ukoll oratur kbir u l-prietki tiegħu bit-Taljan u bil-Malti baqgħu msemmijin. Nistgħu ngħidu wkoll li f'okkażjoni patrijottika, bħalma kienet dik ta' l-Inawgurazzjoni tal-Monument ta' l-1565, fl-1927, fost id-diskorsi li saru, huwa tkellem ukoll bil-Malti wara d-diskors inawgurali li kien għamel Sir Arturo Mercieca.

Il-Professur Cuschieri jibqa' magħruf ukoll fil-kamp politiku tal-pajjiż meta kien maħtur għal darbtejn bħala Senatur jirrappreżenta l-gradwati ta' l-Università mal-Partit Nazzjonalista taħt il-Kostituzzjoni ta' l-1921.

Il-karriera akkademika tiegħu baqa' jaħdem fiha wkoll wara l-istudji tiegħu li kien għamel Ruma fejn fl-Università Gregorjana kien ħa l-gradi ta' Ph.D., u D.D. Ta' età żagħżugħa ta' 25 sena ġie maħtur Professur tal-Filosofija fl-Università ta' Malta fejn wera moħħ tal-għaġeb fost l-istudenti li kien jgħallem. Ebda Professur daqsu ma kien iżomm lill-istudenti għal sigħat sħaħ b'għajnejhom fuqu jisimgħu bi ħrara kbira l-ispjegi tiegħu; għax barra l-kelma ħelwa u perswasiva tiegħu, barra l-għerf li kien joħroġ minn fommu, barra mill-karattru dħuli tiegħu, huwa kellu ċerta personalità serja u spiritwża fl-istess ħin, li kellha setgħa manjetika fuq l-istudenti. Hu dam igħallem il-filosofija għal 38 sena, tul ta' żmien li, kif naħseb, ebda Professur għadu ma laħqu.

Il-figura personali ta' Cuschieri, ta' statura iktarx qasira, ġewwa dik iċ-ċoqqa ta' patri Karmelitan, fommu iktarx sieket, ħlief meta jaqbad xi argument, kienet tiġbdek bla ma trid, l-iktar imbagħad meta tersaq lejh u tkellmu, u tikxef li f'dik il-figura hekk umli fid-dehra, hemm l-isbaħ kwalitajiet ta' bniedem soċjevoli u sportiv. Meta kien għadu fl-aħjar tiegħu huwa ma kienx jistmerr imur jara xi partita *football* li għalih ġie waqtiet li wera entużjażmu kbir, kif ukoll meta kont taraħ jilgħab xi logħba

billiard fis-*Civil Service Sports Club* fejn għal xi żmien kien ukoll membru, u fejn kien iħobb imur iqatta' xi siegħa żmien jitkellem ma' l-imseħbin ta' dak iċ-ċirkolu. Dan l-aħħar, qabel ma kellu jingabar fiċ-ċella tiegħu, b'marda li kienet ħakmitu dawn l-aħħar erba' snin, kont tarah tiela' jċeklem mit-triq tal-kunvent, jitwieżen fuq bastun, jagħmel xi passiġġata żgħira madwar il-belt wara nofs in-nhar, jieqaf jitkellem ma' xi ħbieb, li iktarx kienu xi darba studenti tiegħu, dejjem b'dik it-tbissima ħelwa fuq fommu.

Ġew waqtiet li Cuschieri kellu bħal ħaddieħor iduq il-morr minħabba l-kwistjoni politiku-reliġjuża ta' l-1928-30 meta għall-ġid tal-pajjiż kellu jidħol fil-kamp politiku u jitgħabba bit-toqol ta' pożizzjoni senatorjali. Kien minn dak iż-żmien li l-Musa tiegħu kienet waqgħet fil-muta, sakemm siktet għal kollox. B'danakollu dawk il-ftit poeżiji li kienu laħqu ħarġu mill-ġenju poetiku tiegħu kienu biżżejjed biex iħallulu isem sabiħ fl-istorja tal-letteratura Maltija.

Aħna nafu li kieku ma kinux iċ-ċirkustanzi politiċi li kienu mewtulu l-ħeġġa, iktar forsi mill-qtigħ il-qalb li seta' ħass mill-għira ta' ħaddieħor, aħna kien ikollna wisq iżjed versi mill-pinna ta' Cuschieri, versi li kienu jkunu bżżejjed biex bihom nimlew l-ixkafef ta' dik il-għamla ta' xogħlijiet poetiċi bil-Malti li minnhom il-bibljoteka Maltija għadha nieqsa.